

DARLENE MANNIX

KSZTAŁTOWANIE UMIEJĘTNOŚCI SPOŁECZNYCH

U DZIECI Z TRUDNOŚCIAMI WYCHOWAWCZYMI

Ponad 160 gotowych do wykorzystania
lekcji oraz arkuszy ćwiczeń pomagających
rozwijać umiejętności społeczne dzieci
w klasie szkolnej i poza nią

CTB
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo Jossey-Bass Teacher

Wydawnictwo Jossey-Bass Teacher dostarcza wiedzę praktyczną oraz narzędzia służące pomocą nauczycielom pragnącym mieć pozytywny wpływ na proces nauczania. Materiały, które oferujemy, zostały przetestowane w klasach szkolnych, jak również oparte na badaniach. Przeznaczone są dla różnych poziomów nauczania, poruszają różnorodne tematy. Bez względu na to, czy jesteś młodym, ambitnym nauczycielem, czy też nauczycielem weteranem, chcemy sprawić, by dzięki naszym książkom każdy dzień pracy przynosił ci jak najwięcej satysfakcji.

Począwszy od gotowych – do natychmiastowego zastosowania – ćwiczeń, aż po nowoczesne metody i struktury nauczania, nasze pełne i użyteczne wartości książki dostarczają wnikliwych, praktycznych i wszechstronnych materiałów dotyczących tego, co najważniejsze dla nauczycieli i pedagogów od poziomu zerówki aż po klasy gimnazjalne. Mamy nadzieję, że nasze książki, pełne pomysłów pochodzących od najbardziej doświadczonych i uznanych ekspertów w swojej dziedzinie, staną się godnym zaufania źródłem inspiracji dla waszych projektów podczas pracy z uczniami.

CTB Wydawnictwo

CTB Wydawnictwo to nowo powstałe wydawnictwo, założone przy działającym w Gdańsku od 1995 roku Centrum Terapii Behawioralnej. Pomysłodawcą, założycielem i dyrektorem centrum, a także samego wydawnictwa, jest Beata Ignaczewska, certyfikowany superwizor Stosowanej Analizy Zachowania, od lat zajmująca się dziećmi, które wykazują trudności wychowawcze i rozwojowe. Pracuje także w Specjalnym Ośrodku Rewalidacyjno-Wychowawczym dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gdańsku. Poza bezpośrednią pracą z dziećmi na terenie całej Polski, prowadzi także konsultacje oraz szkolenia dotyczące problemów osób z autyzmem, z upośledzeniem umysłowym i z osobami o zachowaniach zakłócających proces nauki, np. z ADHD. Występuje na konferencjach naukowych poświęconych zagadnieniom autyzmu. Jest autorką i współautorką publikacji dotyczących pracy z dziećmi i młodzieżą z autyzmem.

W ramach CTB – wraz z grupą specjalistów – prowadzi w Gliwicach oraz w Zabrze Centrum Wczesnej Interwencji, gdzie odbywa się systematyczna terapia dzieci z autyzmem oparta na zasadach Stosowanej Analizy Zachowania. Ogromne doświadczenie zawodowe w opisanych dziedzinach przydaje się w codziennej pracy z dziećmi wymagającymi specjalnej terapii behawioralnej. Wciąż, niestety, mamy do czynienia z brakiem profesjonalnych pomocy edukacyjnych dla terapeutów, nauczycieli, pedagogów i rodziców, czy to od jakiegoś czasu już pracujących systematycznie z tymi dziećmi, czy dopiero zaczynających z nimi swoją pracę. CTB Wydawnictwo chce wyjść naprzeciw rosnącemu zapotrzebowaniu na te materiały, wydając książki najlepszych ekspertów i fachowców w dziedzinie pracy z dziećmi, które wymagają specjalnego podejścia wychowawczego.

Zaczynamy od książki Darlene Mannix *Kształtowanie umiejętności społecznych u dzieci z trudnościami wychowawczymi*. Więcej informacji o autorce i samej książce znajdziecie Państwo na następnych stronach.

Kolejne książki Wydawnictwa CTB również będą dotyczyć terapii behawioralnej i jej praktycznych zastosowań, przede wszystkim w pracy z dziećmi ze spektrum autyzmu oraz z innymi deficytami. Jesteśmy także ciekawi Państwa opinii oraz ewentualnych propozycji i sugestii dotyczących uprzystępnienia w Polsce przez nasze wydawnictwo kolejnych materiałów potrzebnych Państwu w pracy.

Życzymy Państwu owocnej lektury i wielu sukcesów w pracy z Waszymi podopiecznymi!

Kształtowanie umiejętności społecznych u dzieci z trudnościami wychowawczymi

Ponad 160 gotowych do wykorzystania
lekcji oraz arkuszy ćwiczeń pomagających
rozwijać umiejętności społeczne dzieci
w klasie szkolnej i poza nią

Darlene Mannix

 JOSSEY-BASS
A Wiley Imprint
www.josseybass.com

Tytuł oryginału: Social Skills Activities For Special Children, 2nd Edition
Copyright © 2009 by John Wiley & Sons, Inc.
All rights reserved. This translation is published under license.

Copyright © 2014 for the Polish Edition:
CENTRUM TERAPII BEHAWIORALNEJ BIS s.c.
All rights reserved.

Zdjęcie na okładce: © gekaskr – Fotolia.com
Wszystkie prawa zastrzeżone. Książka ta, ani żadna jej część nie może być przedrukowywana,
ani w żaden inny sposób reprodukowana bez pisemnej zgody John Wiley & Sons, Inc.
oraz Centrum Terapii Behawioralnej Bis s.c.

ISBN 978-83-64160-00-4

Wydanie pierwsze w języku polskim.

Tłumaczenie: Klaudia Krzymińska
Redakcja: Władysław Ordęga
Projekt okładki: Beata Rzepińska
Skład: BC Projekt
Druk i oprawa: OSDW Azymut Sp. z o.o., Łódź, ul. Senatorska 31

Centrum Terapii Behawioralnej Bis s.c.
ul. Koraliowa 1/7
80-031 Gdańsk
www.autyzm.edu.pl

O tej książce

Pomysł napisania tej książki zrodził się wiele lat temu, gdy zdarzyło mi się pracować w pewnej wiejskiej szkole, w której brakowało materiałów dydaktycznych. Zostałam tam zatrudniona jako nauczycielka dziesięciorga dzieci uważanych za „emocjonalnie upośledzone”. Wydawało mi się, że dziesięcioosobowa klasa stwarza komfortowe warunki do nauczania, podobał mi się też pomysł pracy ze ściśle określonym i wyodrębnionym gronem dzieci. Do tej pory uczyłam niepełnosprawnych uczniów w dobrze wyposażonej sali i lubiałam tam pracować, nie mogłam jednak sobie odmówić możliwości podjęcia nowego wyzwania. (Kurator oświatowy wyraźnie odetchnął z ulgą, gdy zaakceptowałam tę propozycję, podobnie jak inny nauczyciel, którego kandydatura była także brana pod uwagę). Wyjęłam swoje książki, przejrzałam notatki dotyczące klasy, które zostawił mój poprzednik, przekartkowałam katalogi pomocy edukacyjnych, marząc o tych wszystkich materiałach, które zamówię, i pomyślałam, że jestem przygotowana do nowego zadania. Czy mogło się okazać trudne?

Spotkanie z rzeczywistością było jak uderzenie obuchem w głowę. Moja klasa szkolna mieściła się w małej przyczepie kempingowej bez klimatyzacji. Książki okazały się przestarzałe, pieniędzy nie było dosłownie na nic. Do moich stałych obowiązków należało nadzorowanie autobusu szkolnego oraz wspólne spożywanie posiłków z uczniami, byłam też odpowiedzialna za organizowanie zajęć gimnastycznych, ćwiczeń z wychowania plastycznego oraz muzyki. Jedyna przerwa, którą miałam raz w tygodniu, trwała trzydzieści minut i przeznaczona była na zajęcia w bibliotece. Pierwsze tygodnie były po prostu szalone. Ołówków używano jako broni, ławki zostały poprzewracane, a pogniecione kartki z zadaniami dla uczniów wały się po całej klasie. Dzieci obdarzone były gwałtownymi temperamentami, a głosy miały bardzo donośne. Jeden z uczniów wrzucił nawet przez okno cegłę do klasy. Każdego dnia ustawialiśmy się w klasowym kręgu po to, by ci uczniowie, którzy wcześniej zachowywali się niegrzecznie i niewłaściwie, występowali z niego jeden po drugim do czasu poprawy zachowania. Dzieciaki nie potrafiły przestać gadać, uciszyć się, by słuchać, przyjmować jakkolwiek krytykę czy skupić uwagę na mnie choćby przez minutę.

Powoli zaczęłam rozumieć, że muszę wykorzystać największe atuty, którymi dysponowałam jako nauczycielka, by do tych dzieci dotrzeć. Nie miałam ani wojskowego doświadczenia, jak mój poprzednik, ani nawet jego fizycznej postury (byłam najwyżej w połowie tak duża jak on). Ale wkrótce odkryłam, co przemawia do tych dzieci: uwielbiały słuchać opowiadań i zachowywały się bardzo cicho, gdy im czytałam. Cisza! Zaczęłam więc pisać dla nich opowiadania. Wplatałam w nie ich problemy, sprawy i troski. Używałam ich imion, a także ilustrowałam teksty śmiesznymi rysunkami. Dzieci zaczęły wyczekiwać lekcji zachowań społecznych, bo odkryły, że są interesujące i mają dla nich jakieś znaczenie. Uczyłam moich uczniów, co to znaczy spokojnie siedzieć, ustawiać się w kolejce do drzwi, podnosić rękę, by móc coś powiedzieć, oraz innych zachowań, które są naturalne dla pozostałych uczniów. Poza tym musiałam jeszcze odnieść się do problemów z nauką, spraw dotyczących rodziny, zawiesznień w prawach ucznia za złe zachowanie, właściwej postawy oraz dojrzewania.

Nauczanie dzieci „emocjonalnie upośledzonych” okazało się w końcu jednym z moich ulubionych zadań w karierze nauczyciela. Pisarz i artysta, których w sobie miałam, eksplodowali wraz z szansą dokonania zmian. Mogłam dać moim uczniom to, czego potrzebowali tu i teraz, ponieważ każdą z lekcji przygotowywałam dla nich wieczorem poprzedniego dnia. W ciągu pierwszego roku uczniowie i ja związaliśmy się ze sobą i razem doszliśmy do tego, jakie oczekiwania mamy wobec siebie. Kolejny rok okazał się jeszcze lepszy. Moi uczniowie osiągnęli sukcesy zarówno w nauce, jak i w życiu społecznym. Aby praktykować umiejętność prowadzenia rozmów, zatrudniliśmy do pomocy ich rówieśników z innych klas. Przygotowaliśmy przedstawienie teatralne. Organizowaliśmy wycieczki na łono natury. Stopniowo zaczęłam odczuwać, że moi uczniowie pragną społecznej akceptacji i powoli uzyskują kontrolę nad swoim zachowaniem. Nie twierdzę, że dokonałam jakichś cudów, lecz szczerze wierzę, że udało nam się dotrzeć do tego, co było ważne dla tych dzieci. Dzięki cierpliwości, humorowi,

a szczególnie naszej wytrwałości, udało mi się przygotować materiały do nauki podstawowych umiejętności społecznych, które pojawiły się w pierwszym wydaniu książki *Kształtowanie umiejętności społecznych u dzieci z trudnościami wychowawczymi*. Kiedy przeglądałam tę książkę na potrzeby drugiego wydania, byłam zaskoczona, że tak wiele umiejętności, których sposób zdobycia wcześniej opracowałam, nadal ma tak wielkie znaczenie. Dziś dzieci mają telefony komórkowe, odtwarzacze MP3, komputery, szkoły są wyposażone w sale komputerowe, w klasach funkcjonują interaktywne tablice i odtwarzacze DVD. Dzieci to jednak zawsze dzieci i w dalszym ciągu chcą być akceptowane przez innych. Zwłaszcza dzieciom, które mają specjalne potrzeby wychowawcze, należy przekazać, jak mogą to osiągnąć. Dzieci muszą rozumieć, jak działa autorytet. Potrzebują przyjaciół. Muszą wiedzieć, jak zachowywać się w różnych miejscach i okolicznościach, by być akceptowane.

Pewne rzeczy nigdy się nie zmieniają.

Treść

Książka jest podzielona na trzy główne części i składa się ze 164 lekcji. Lekcje z *Części pierwszej* poświęcone są akceptowaniu zasad i autorytetu w szkole, z *Części drugiej* – relacjom z rówieśnikami, zaś z *Części trzeciej* – rozwijaniu pozytywnych zachowań społecznych. Każda z części zawiera listy do rodziców, opowiadanie, które nawiązuje do zachowań społecznych omawianych w danej części, rozdziały pełne gotowych do wykorzystania ćwiczeń oraz zestaw wskazówek dla nauczyciela.

W każdym z ćwiczeń jest strona przeznaczona dla nauczyciela (rodzica lub terapeuty), która zawiera:

- Cel lekcji
- Racjonalne uzasadnienie, dlaczego warto ćwiczyć daną umiejętność
- Kilka pytań do przemyślenia i dyskusji, które mogą być użyte w nauce z grupą dzieci
- Pomysły służące kontynuacji pracy nad zagadnieniem po ukończeniu każdego arkusza ćwiczeń
- Odpowiedzi dotyczące zadań umieszczonych na arkuszach ćwiczeń

Każdy z łatwych do skopiowania arkuszy ćwiczeń obejmuje jedną umiejętność. Uczniowie mają za zadanie przeczytać, posłuchać i w jakiś sposób odpowiedzieć na postawione pytania lub odnieść się do sytuacji, które są typowe dla szkoły, domu czy też lokalnej społeczności. Jeśli przeznaczacie pewien czas na zajmowanie się konkretną umiejętnością społeczną bądź zamierzacie poświęcić jej godzinę wychowawczą, możecie wybrać jeden z rozdziałów lub wspólny temat na każdy tydzień pracy z klasą. Lekcje i ćwiczenia zawarte w tej książce mogą być wykorzystane w dowolnej kolejności i w zależności od czasu, którym dysponujecie, z użyciem lub pominięciem ćwiczeń kontynuacyjnych.

Wskazówki umieszczone na końcu każdego z rozdziałów dotyczą kolejnych etapów kształtowania umiejętności społecznych. Z kolei *Pytania do przemyślenia* zawarte w każdej z lekcji pomogą uczniom w budowie tych umiejętności, gdyż dzięki nim nauczą się, że należy pomyśleć, zanim się coś odpowie, nauczą się wysłuchania opinii innych i podejmą próby koncentrowania się podczas dochodzenia do własnych wniosków. Pierwsze trzy rozdziały w *Części pierwszej: Akceptowanie zasad i autorytetu w szkole* poświęcone są uczniowskiej relacji z nauczycielem, zasadom i obowiązkom w klasie oraz relacjom z innymi osobami z autorytetem spotykanym w szkole. Znajduje się tam również rozdział dotyczący sytuacji, gdy pojawiają się problemy. Część pierwsza zawiera sześćdziesiąt sześć lekcji. W opowiadaniu z tej części książki, *Pomysły pani Tryit*, mamy historię nauczycielki, która staje się coraz bardziej sfrustrowana, gdy jej klasa notorycznie nie potrafi sobie poradzić z przejściem szkolnym korytarzem w sformowanym szyku. Pani Tryit wpada na kolejne niezwykle pomysły, by pomóc uczniom.

Umiejętności społeczne zaprezentowane w *Części drugiej: Relacje z rówieśnikami*, związane są ze sztuką uczenia się i pracy z innymi, zawierania przyjaźni i bycia dobrym przyjacielem. W części tej znajdziecie trzydzieści dwie lekcje. Historia zatytułowana *Ralph i jego purpurowa twarz* opowiada o chłopcu, który nie potrafi zignorować złośliwych żartów innych uczniów. *Część trzecia: Rozwijanie pozytywnych umiejętności społecznych*, jest natury ogólnej. Zajmuję się tam takimi umiejętnościami, jak jasne zrozumienie sytuacji społecznych, bycie pozytywnie nastawionym do otoczenia, dogadywanie się z innymi osobami w domu oraz uczenie się etykiety codziennej, czyli dobrych manier. W części tej znajduje się sześćdziesiąt sześć lekcji. Opowiadanie z tej części, *Wypadek*, to historia dwóch dziewczynek, które zderzają się na szkolnych huśtawkach, zamieniając się osobowościami na parę dni.

Mam nadzieję, że moja książka będzie dla Was pomocna i okaże się aktualna.

Darlene Mannix

O autorce

Darlene Mannix przez ponad dwadzieścia lat pracowała jako pedagog, ucząc dzieci z różnymi upośledzeniami, w tym dzieci z trudnościami w nauce, emocjonalnie upośledzone, z zaburzeniami językowymi oraz z zespołem różnych zaburzeń jednocześnie. Otrzymała tytuł licencjata nauk ścisłych na Uniwersytecie Taylora oraz tytuł magistra w zakresie nauczania dzieci z trudnościami w nauce na Uniwersytecie Stanowym w Indianie. Wielokrotnie przemawiała na różnych konferencjach edukacyjnych, w tym na Radzie Dzieci Wyjątkowych (The Council for Exceptional Children), jest autorką wielu książek, m.in. *Life Skills Activities for Special Children* (wyd. Jossey-Bass, 1991), *Social Skills Activities for Secondary Students with Special Needs* (Jossey-Bass, 2001) oraz *Writing Skills Activities for Special Children* (Jossey-Bass, 2001). Obecnie pracuje jako nauczycielka czytania pierwszego stopnia w szkole Indian Trail Elementary School in La Porte w Indianie.

Przedmowa do wydania polskiego

Czy zdarzyło się Państwu słyszeć ucznia, który oznajmia ze złością: „Moja szkoła to istna szkoła przetrwania! Nie wiem, jak ją przeżyję!”. A czy zdarzyło się Państwu słyszeć, jak matka lub ojciec mówi z żalem: „Szkoda, że dziecko nie rodzi się z instrukcją obsługi. Póki było małe, radziłam sobie, ale jak mam przeprowadzić je przez gąszcz wymagań szkolnych!?”. A może słyszeliście Państwo nauczyciela, który mówi: „W szkole są coraz trudniejsi uczniowie. To, czego mnie uczyli na studiach o wychowaniu, wobec moich uczniów zupełnie się nie sprawdza!”.

Słyszeliście to Państwo? I co wtedy odpowiedzieliście? Pamiętajcie Państwo jeszcze?

Z dzisiejszej perspektywy to naprawdę nieistotne, co i jak odpowiedzieliście. Ważne, że od dziś będziecie mogli odpowiedzieć inaczej! Bowiem po zapoznaniu się z książką, którą macie w rękach, Wasza przyszła odpowiedź na pewno będzie inna!

Uczniowi powiecie: „Masz rację. Twoja szkoła to szkoła przetrwania. Musisz w niej nie tylko zdobywać wiedzę, ale i zachowywać się w określony, często niezrozumiały dla Ciebie sposób. Ale nie martw się! Tego można się nauczyć!”. Rodzicowi powiecie: „Ależ jest taka instrukcja!!! Została nawet wydana w formie książkowej. Można według niej dzień po dniu pracować z dzieckiem”. Nauczycielowi powiecie: „Tak, to prawda, że uczniowie często mają problemy ze zrozumieniem wymagań szkolnych. Co więcej, obecnie ich problemy są z różnych względów coraz większe. Trzeba zatem w taki sposób zmieniać dotychczasowe metody wychowawcze, by trafiły do wszystkich! Ale na szczęście istnieją już podręczniki, z których tego „nowego wychowania” można się nauczyć!”. I z pewnością za każdym razem odeślecie Państwo swoich rozmówców do książki Darlene Mannix *Kształtowanie umiejętności społecznych u dzieci z trudnościami wychowawczymi*. Uczniowi zaproponujecie, by zapytał nauczyciela, czy klasa mogłaby na lekcjach wychowawczych popracować z tą książką. Rodzicowi zasugerujecie, by wybrał z niej niektóre zagadnienia i omówił je lub przećwiczył z dzieckiem. Nauczyciela spróbujecie zachęcić, by pracował z uczniami według tego podręcznika. Wasi rozmówcy, jeśli tylko skorzystają z tej propozycji, na pewno tego nie pożałują! Bo książka, którą trzymacie w rękach, to pozycja niezwykle z wielu powodów.

Po pierwsze – jest kompletnym narzędziem do pracy wychowawczej z uczniami. Z pewnością każdy wychowawca marzy o tym, żeby ktoś pomógł mu zaplanować program w taki sposób, by zostały uwzględnione wszystkie problemy uczniów. I oczywiście by doradził, jak zaprogramować kolejne lekcje, jak omówić te problemy z uczniami!

Po drugie – uczy zarówno uczniów, jak również ich rodziców i nauczycieli.

Po trzecie – pozwala spojrzeć na szkołę oczami ucznia. Pokazuje meandry szkolnego *savoir-vivre*'u. Wizualizuje to, co może być źródłem problemów wychowawczych.

Te powody można oczywiście mnożyć!

Ale najistotniejsze jest to, że przedstawiony w książce program jest naprawdę potrzebny we współczesnej szkole. Szkole systematycznie podnoszącej wymagania wobec uczniów. Szkole cierpiącej na swoisty kryzys autorytetu. Szkole zmagającej się z coraz większymi wyzwaniami wychowawczymi. W końcu w szkole, która ma problem z ułożeniem właściwej współpracy wychowawczej z rodzicami uczniów.

Ufam, że polskie wydanie książki Darlene Mannix ma wielką szansę stać się wsparciem i swoistym lekiem na problemy w polskich szkołach. Pytanie tylko, czy polskie szkoły zechcą i będą umiały tę szansę wykorzystać?

Gorąco życzę wszystkim – Wydawcom, Czytelnikom, Odbiorcom, a także samym uczniom, by się to udało!

dr Nela Grzegorzczak-Dłuciak

- dr n. hum. w zakresie pedagogiki, pedagog wieloprofilowego usprawniania i specjalny, terapeuta i superwizor behawioralny

Książkę tę dedykuję mojemu chirurgowi ortopedzie,
doktorowi Billowi Biehlowi.

Miał Pan rację!

Spis treści

Wydawnictwo Jossey-Bass Teacher	I
CTB Wydawnictwo	I
O tej książce	V
O Autorce	VIII
Przedmowa do wydania polskiego	IX
Część pierwsza: Akceptowanie zasad i autorytetu w szkole	1
Listy do rodziców	3
Opowiadanie: „Pomysły pani Tryit”	7
Rozdział 1 Zrozumienie roli nauczyciela	17
1.1 Mój nauczyciel to jest ktoś!	18
1.2 Zasady w domu a zasady w szkole	20
1.3 Każdy uczy się w inny sposób	22
1.4 Okazywanie szacunku nauczycielowi	24
1.5 Wykonywanie poleceń nauczyciela	26
1.6 Kiedy nauczyciel wychodzi z klasy	28
1.7 Przyciąganie uwagi nauczyciela	30
1.8 Narzekanie na pracę	32
1.9 Kłócenie się z nauczycielem	34
1.10 Notki od nauczycieli muszą dotrzeć do domu	37
1.11 Kiedy nauczyciel mówi...	39
1.12 Zachowania zadowalające nauczycieli	41
1.13 Gdy twój nauczyciel ma zły dzień	44
1.14 Dobrze się bawić, ale trzeba wiedzieć, kiedy przestać	47
Wskazówki do zajęć – o zrozumieniu roli nauczyciela	49
Rozdział 2 Zasady i obowiązki w klasie	51
2.1 Wchodzenie do klasy	52
2.2 Poranny porządek dnia	55
2.3 Zwracanie uwagi na zadanie	57
2.4 Rozmawianie z sąsiadem	60
2.5 Ups, to nie to zadanie	62
2.6 Natychmiastowe stosowanie się do zasad	65

2.7	Mówienie „Nie mogę”	67
2.8	Stosowny i niestosowny język	69
2.9	Czego potrzebuję, by wykonać to zadanie?	71
2.10	Dobre pomysły na spędzanie czasu wolnego	73
2.11	Wychodzenie z klasy	75
2.12	Poruszanie się w klasie	77
2.13	Przemieszczanie się w grupie	79
2.14	Myślenie o konsekwencjach	81
2.15	Poprawne odrabianie zadania za pierwszym razem	83
2.16	Siedzenie we właściwy sposób	85
2.17	Odrabianie pracy domowej	87
2.18	Przynoszenie pracy domowej do szkoły	90
2.19	Kończenie zadania	92
2.20	Zadania indywidualne i grupowe	95
2.21	Ćwiczenia przeciwpożarowe i inne przerwy w pracy	97
2.22	Zachowanie uczniów podczas wyjątkowych wydarzeń w szkole	99
2.23	Witanie nowego ucznia	102
2.24	Zachowanie uczniów podczas godziny wychowawczej	104
2.25	Używanie klasowych komputerów	108
2.26	Obecność jest ważna	110
	Wskazówki do zajęć – o zasadach i obowiązkach w klasie	114
Rozdział 3	Inne osoby z autorytetem	115
3.1	Zastępstwo!	116
3.2	Asystent nauczyciela	118
3.3	Dyrektor	120
3.4	Szkolna sekretarka	122
3.5	Nie jesteś nauczycielem mojej klasy!	124
3.6	Kierowca szkolnego autobusu	126
3.7	Nauczyciele przedmiotów dodatkowych	128
3.8	Woźny	130
3.9	Pomocnicy na szkolnych wycieczkach	132
3.10	Szkolny psycholog lub pedagog	134
3.11	Koledzy udzielający korepetycji	136
3.12	Wolontariusze	138
3.13	Pracownicy stołówki	140
3.14	Osoby nadzorujące dzieci na placu zabaw	142
	Wskazówki do zajęć – o innych osobach z autorytetem	145

Rozdział 4	Kiedy masz problemy	147
4.1	Mając problem	148
4.2	Grzeczne prośenie o pomoc	150
4.3	Powtórne sprawdzenie	152
4.4	Intensywne myślenie	154
4.5	Mam naprawdę zły dzień	156
4.6	Nie rozumiem, co mam robić	158
4.7	Bez płaczu, bez marudzenia	161
4.8	Nie mówię waszym językiem	163
4.9	Wymówki, wymówki	165
4.10	Osoby, które mogą pomóc	168
4.11	Rozwiązywanie problemów	170
4.12	Prowadzenie listy szkolnych zadań	172
	Wskazówki do zajęć – kiedy masz problemy	174
	Część druga: Relacje z rówieśnikami	175
	Listy do rodziców	177
	Opowiadanie: „Ralph i jego purpurowa twarz”	180
Rozdział 5	Nauka i praca z innymi	185
5.1	Podążanie za liderem	186
5.2	Być liderem	189
5.3	Co należy ignorować	191
5.4	Nieprzeszkadzanie innym	193
5.5	Niepełnosprawny kolega	196
5.6	Szkolni prześladowcy	199
5.7	Wykonywanie swojej części pracy	201
5.8	Nie zawsze „Ja pierwszy!”	204
5.9	Oszukiwanie	206
5.10	Wysłuchiwanie pomysłów innych osób	208
5.11	Ktoś popełnił błąd	210
5.12	Czekanie na swoją kolej	212
	Wskazówki do zajęć – o nauce i pracy z innymi	214
Rozdział 6	Zawieranie znajomości	217
6.1	Interesowanie się innymi osobami	218
6.2	Opowiadanie o sobie	220
6.3	Zapisywanie się do klubów i uczestnictwo w zajęciach pozalekcyjnych	222
6.4	Zapraszanie innych do swojej grupy	224

6.5	Włączanie się do nowej grupy	226
6.6	Słuchanie	230
6.7	Wspierajmy się nawzajem	232
6.8	Mówienie miłych rzeczy	234
6.9	Funkcjonowanie w grupie	236
6.10	Gdy ktoś odwiedza cię w domu	239
	Wskazówki do zajęć – o zawieraniu znajomości	241
Rozdział 7	Podtrzymywanie przyjaźni	243
7.1	Ucząc się od przyjaciela	244
7.2	Bądź dobrym przyjacielem	246
7.3	Nie bądź zaborczy w przyjaźni	248
7.4	Śmiejąc się razem	250
7.5	Dotrzymywanie obietnic	252
7.6	Czasami przyjaciele się nie zgadzają	254
7.7	Wspieranie przyjaciela	257
7.8	Pomaganie komuś, kto ma problem	259
7.9	Sprowadzenie pomocy, gdy przyjaciel jej potrzebuje	262
7.10	Nie każda przyjaźń trwa wiecznie	264
	Wskazówki do zajęć – o podtrzymywaniu przyjaźni	267
	Część trzecia: Rozwijanie pozytywnych umiejętności społecznych	269
	Listy do rodziców	271
	Opowiadanie: „Wypadek”	275
Rozdział 8	Poprawne rozumienie sytuacji społecznych	283
8.1	Mam jasno sprecyzowane oczekiwania	284
8.2	Jak uprzejmie odmawiać	286
8.3	Nie mów „tak”, jeśli myślisz „nie”	288
8.4	Jak nie ranić uczuć innych osób	290
8.5	Co to jest niepełnosprawność?	292
8.6	Osoby, które są inne	295
8.7	Ton głosu	298
8.8	Wyraz twarzy	300
8.9	Opinie innych osób	302
8.10	Czy to jest właściwy czas?	305
8.11	Dobrze wiedzieć, w jakim nastroju jest nauczyciel	307
8.12	Próbujmy zrozumieć, jak czują się inni	309
8.13	Czy mam tylko jeden wybór?	311
8.14	Trudne wybory	313

8.15	Udzielanie i wzywanie pomocy	315
8.16	To nie widły, tylko igła	317
8.17	Można dokuczać w przyjazny sposób	319
8.18	Dokuczanie może sprawiać ból	322
8.19	Właściwe zachowanie we właściwym miejscu	325
8.20	Sygnaly świadczące o tym, że postępujesz właściwie	327
	Wskazówki do zajęć – o poprawnym rozumieniu sytuacji społecznych	329
Rozdział 9	Pozytywne cechy osobowości	331
9.1	Rozwijanie swoich zainteresowań i hobby	332
9.2	Okaż innym cierpliwość	334
9.3	Jestem „w porządku”	336
9.4	Nie przesadzaj	339
9.5	Myślenie o innych	342
9.6	Być dobrym liderem	344
9.7	Jak podążać za liderem	346
9.8	Podziwianie innych i prawienie im komplementów	349
9.9	Przepraszanie i przyjmowanie winy na siebie	351
9.10	Kończenie zadania	353
9.11	Sztuka przewidywania	356
9.12	Poczucie humoru	360
	Wskazówki do zajęć – o pozytywnych cechach osobowości	363
Rozdział 10	Jak żyć w zgodzie i wzajemnym zrozumieniu z domownikami	365
10.1	Posłuszeństwo wobec rodziców	366
10.2	Konsekwencje nieposłuszeństwa	368
10.3	Zasady zachowania w domu	370
10.4	Moje obowiązki	372
10.5	Każdy ma coś do zrobienia	374
10.6	Kiedy ktoś jest zajęty...	376
10.7	Dzielenie się z rodzeństwem	379
10.8	Jestem najstarszy z rodzeństwa	381
10.9	Jestem najmłodszy z rodzeństwa	383
10.10	Jestem pośrodku	385
10.11	Moi rodzice się rozwiedli	387
10.12	Jak rozmawiać z rodzicami?	389
10.13	Nie potrzebuję opiekunki	392
10.14	Rodzinna zabawa	394
	Wskazówki do zajęć – o życiu w zgodzie i wzajemnym zrozumieniu z domownikami	396

Rozdział 11	Etykieta codzienna	397
11.1	Nawiązywanie znajomości	398
11.2	Jestem gościem w cudzym domu	400
11.3	Niepożądane odgłosy	403
11.4	Wiem, kiedy powiedzieć „dziękuję”	405
11.5	Pytania osobiste	408
11.6	Naśladowanie innych	410
11.7	Zachowanie w miejscach publicznych	412
11.8	Ustawianie się w rzędzie	414
11.9	Maniery przy stole	416
11.10	Jedzenie na mieście	418
11.11	Nieproszeni goście	420
11.12	Korzystanie z telefonu komórkowego	424
11.13	Przerywanie innym	427
11.14	Szacunek dla dorosłych	431
11.15	Odpowiadam na pytania w stosowny sposób	433
11.16	Mówię w kulturalny sposób	435
11.17	Skarżenie	437
11.18	Podziękowania	439
11.19	R. S. V. P., czyli potwierdzanie przybycia	441
11.20	Złota Zasada	443
	Wskazówki do zajęć – o etykiecie codziennej	445

Akceptowanie zasad i autorytetu w szkole

Któregoś popołudnia, gdy przechodziłam szkolnym korytarzem, spostrzegłam Davida, nauczyciela klas przedszkolnych. Razem z innymi nauczycielami przedszkolaków stał pod ścianą w kolejce, która ciągnęła się wzdłuż całego korytarza, aż po dystrybutor świeżej wody.

– Hej, David! – zawołałam go.

Spojrzał na mnie smutnym wzrokiem i pomachał ręką.

– Co się dzieje? – spytałam, pochylając się, by spojrzeć mu głęboko w oczy.

Wzruszył ramionami i potrząsnął głową.

– Ledwo zdążyłem poznać procedurę ustawiania się w kolejce, a oni ZNÓW ją zmienili – powiedział, po raz kolejny potrząsając głową. – Przedszkole to ciężki temat.

Tak, on naprawdę użył słowa „procedura”. Jedną ze zmian, którą odnotowałam w ostatnich latach, dotyczy stosowanej przez nas terminologii. (Mamy do czynienia z procedurą ustawiania się w kolejce, procedurą na wypadek alarmu pożarowego, procedurą wchodzenia do klasy szkolnej). Nauczyciel na zastępstwie to „nauczyciel gość”. Na wszystko mamy teraz „specjalne określenia porównawcze”. Mamy „trenerów do rozwiązywania konfliktów”. Lecz bez względu na to, jakich używa się słów, nadrzędny cel dla uczniów pozostaje ten sam: zrozumieć i zaakceptować swoje środowisko, a sprawy potoczą się lepiej dla wszystkich zainteresowanych. Ważne jest, by nie tylko uczyć swoich podopiecznych zasad i procedur, ale także pomóc im zrozumieć, dlaczego te zasady są stosowane.

Niektórzy uczniowie już od najmłodszych lat mają trudności z uszanowaniem autorytetu. Kiedy pięciolatek deklaruje: „Nie muszę robić tego, co mówisz!”, zaczynamy się zastanawiać, jaki zestaw oczekiwań towarzyszył mu w drodze do szkoły. Wzdychamy wtedy i zaczynamy proces nauki posłuszeństwa, ponieważ wcześniej czy później każdy z uczniów będzie musiał zaufać dorosłemu, który z uwagi na jego bezpieczeństwo, skuteczną pracę

czy współpracę z nim, będzie działał dla jego dobra. I my, jako dorośli, często na oczach małych obserwatorów odwołujemy się do swoich autorytetów, swojej filozofii akceptacji zasad. (Przypominam sobie dość upokarzającą sytuację. Otóż pewnego ranka w drodze do pracy zostałam zatrzymana przez policjanta za nadmierną prędkość i musiałam wyjaśnić mu, że jestem nauczycielką jadącą właśnie do szkoły, by uczyć młode i chętne wiedzy dzieci poszanowania zasad. I teraz sama się spóźnię, a na dodatek będę jeszcze musiała wyjaśnić, dlaczego).

Część pierwsza poświęcona jest nauce, jak radzić sobie z autorytetem w szkole. Lekcje zawarte w tej części pomogą uczniom dowiedzieć się, jak akceptować autorytet nauczyciela, szanować innych dorosłych czy starszych kolegów, którzy są w szkole po to, by pomagać. Mają także pomóc uczniom radzić sobie z zasadami i problemami, które mogą się pojawić. W tym celu ta część podzielona jest w następujący sposób:

- Listy do rodziców
- Opowiadanie: „Pomysły pani Tryit”
- Rozdział 1: Zrozumienie roli nauczyciela
- Rozdział 2: Zasady i obowiązki w klasie
- Rozdział 3: Inne osoby z autorytetem
- Rozdział 4: Kiedy masz problemy

LIST DO RODZICÓW # 1

Akceptowanie zasad i autorytetu w szkole – Zrozumienie roli nauczyciela

Droży Rodzice,

Rozpoczynamy kurs poświęcony umiejętnościom społecznym. Pierwsza część składa się z lekcji zajmujących się tematem zasad i autorytetu w szkole.

W pierwszym zestawie lekcji zajmujemy się zrozumieniem roli nauczyciela. Nauczyciel jest kimś więcej niż tylko osobą, która realizuje rozbudowany program nauczania; on lub ona dba o potrzeby i zainteresowania każdego ucznia. Jest bardzo ważną osobą, choć twoje dziecko w trakcie edukacji może napotkać nauczycieli, których lubi mniej lub bardziej. Te lekcje mają zaznajomić ucznia z niektórymi aspektami spełniania nauczycielskich obowiązków.

Oto kilka sposobów, dzięki którym możesz wspierać te pomysły w domu:

- Zapytaj dziecko, jakie zasady obowiązują w szkole. Dlaczego są potrzebne?
- Zorientuj się, jakie są prywatne zainteresowania nauczyciela twojego dziecka. Czy lubi biegać? A może lubi gotować? Podczas rozmowy z dzieckiem spróbuj się dowiedzieć od swojego dziecka, jak wygląda życie jego nauczyciela poza szkolną klasą.
- Konflikty z nauczycielem rozwiązuj w sposób bezpośredni i pozytywny, i nigdy przy twoim dziecku. Pamiętaj, że każdy kij ma dwa końce. Jeśli jesteś zaniepokojony, to zanim się zdenerwujesz, zadzwoń do szkoły i dowiedz się, co się stało. Informacje mogą zostać błędnie zinterpretowane. Poznaj fakty.
- Wzmacniaj w dziecku szacunek do nauczyciela. Nasze lekcje pokażą, jak traktować nauczyciela w sposób uprzejmy, jak być godnym zaufania i umożliwić nauczycielowi wykonywanie pracy tak bezproblemowo, jak to tylko możliwe.

Z poważaniem

Nauczyciel

LIST DO RODZICÓW # 2

Akceptowanie zasad i autorytetu w szkole – Zasady i obowiązki w klasie

Drodzy Rodzice,

Kolejna część nauczania umiejętności społecznych obejmuje przestrzeganie zasad obowiązujących w klasie oraz poważne traktowanie uczniowskich obowiązków i w ogóle wszystkiego, co się z tym wiąże, gdy wasze dziecko jest w szkole. Zasady są niezbędne w naszym życiu, bez nich nie można efektywnie funkcjonować. Zasady przemówią do rozumu i przyczynią się do stworzenia dobrych warunków do nauki.

Niektóre lekcje w tej części uwzględniają pracę samodzielną, wchodzenie i wychodzenie z klasy w sposób właściwy, stosowanie się do zasad, słuchanie innych we właściwy sposób, przynoszenie pracy domowej do szkoły i wykonywanie zadań.

Możesz pomóc swojemu dziecku zdobyć te umiejętności poprzez:

- Omawianie konkretnych zasad obowiązujących w klasie. Co jest ważne w klasie twojego dziecka? Czy twoje dziecko zna zasady?
- Przywiązywanie wagi do pracy domowej i innych zadań, które dziecko ma wykonać w domu. Czy twoje dziecko jest przygotowane, aby skończyć je samodzielnie? Gdybyś nie przeglądał plecaka i kieszeni, czy dziecko pokazałoby ci pracę domową? Zadbaj o to, by dziecko zawsze przekazywało ci notki nauczyciela przeznaczone dla rodziców.
- Upewnij się, że twoje dziecko jest zawsze obecne na zajęciach i nigdy się nie spóźnia, chyba że zajdą nieprzewidziane okoliczności. Kilka pierwszych minut spędzonych w szkole służy temu, by stworzyć nastrój i wyznaczyć zadania na ten dzień. Niech punktualne przybycie do szkoły stanie się absolutnym priorytetem.

Z poważaniem

Nauczyciel

LIST DO RODZICÓW # 3

Akceptowanie zasad i autorytetu w szkole – Inne osoby z autorytetem

Drodzy Rodzice,

Oprócz nauczyciela wychowawcy w szkole pracują inne osoby, które pomagają twojemu dziecku w nauce i starają się, aby szkoła była dla niego bezpiecznym miejscem. Te osoby, które są obdarzone autorytetem, to między innymi: dyrektor szkoły, pozostali nauczyciele, kierowca autobusu, szkolny psycholog lub pedagog i nauczyciel na zastępstwie. Mamy nadzieję, że nasze dzieci będą odnosiły się z szacunkiem również do tych osób.

Oto kilka pomysłów, które warto wykorzystać:

- Jeśli wiesz, że w klasie będzie zastępstwo, nie traktuj tego jako okazji do spisania dnia nauki na straty. Omów z dzieckiem swoje oczekiwania dotyczące jego właściwego zachowania. Podczas tej rozmowy podkreśl, że dziecko powinno współpracować z nauczycielem i być tak pomocne, jak to tylko możliwe.
- Jeśli masz pretensje do dyrektora czy pracownika administracji, omów to z nimi, a nie ze swoimi dziećmi.
- Możesz nie zgadzać się z decyzjami podjętymi względem twoich dzieci przez pracowników szkoły, ale najpierw spróbuj ich zrozumieć. Łatwiej ci będzie negocjować, gdy poznasz punkt widzenia drugiej strony. Błędy się zdarzają. Nikt nie jest idealny.
- Kierowca autobusu szkolnego nie ma łatwej pracy. On lub ona musi mieć kontrolę, aby zapewnić dzieciom bezpieczny transport. Jeśli twoje dziecko będzie niegrzeczne i nieposłuszne w autobusie, omów z nim możliwe konsekwencje jego zachowania. Gdy twoje dziecko długo jedzie szkolnym autobusem, zaopatrz je w coś, czym z przyjemnością się zajmie (na przykład w książkę z łamigłówkami czy w inną, która je zainteresuje).
- Bądź dobrym wzorem. Okazuj szacunek osobom z autorytetem. Szefowi, urzędnikom miasta, policji – twoja postawa wobec nich dowodzi szacunku.

Z poważaniem

Nauczyciel

LIST DO RODZICÓW # 4

Akceptowanie zasad i autorytetu w szkole – Kiedy masz problemy

Drodzy Rodzice,

Każdy co jakiś czas doświadcza pewnych trudności. Jedną ze strategii radzenia sobie z nimi, którą chcemy, aby nasze dzieci zrozumiały, jest to, że istnieją dostępne dla nich środki i techniki, z pomocą których można rozwiązać problemy.

W tej części książki poruszam takie zagadnienia, jak zdefiniowanie problemu, proszenie o pomoc, dokładniejsze przyglądanie się problemowi, unikanie wymówek, korzystanie z pomocy korepetytora-rówieśnika, dbanie o należyty wygląd zeszytu do zadań, odrabianie pracy domowej i poszukiwanie dorosłych czy kolegów, którzy mogą pomóc.

Gdy twoje dziecko ma problem, to ty jesteś dla niego najważniejszym źródłem pomocy. Pamiętaj:

- Rozmawiaj z dzieckiem codziennie. Dowiedz się, co je trapi. Co wydarzyło się w szkole? Czy wszystko jest w porządku? Nawet gdy jesteś zajęty, nigdy nie bądź zajęty aż tak, by nie zatrzymać się na chwilę, spojrzeć swojemu dziecku w oczy i z uwagą wysłuchać.
- Daj dziecku poczuć, że troszczysz się o nie. Spędzajcie razem czas, nawet jeśli będzie to tylko wspólne mycie naczyń lub woskowanie samochodu.
- Ważne pytanie: Czy potrafisz pozwolić dziecku mówić przez jedną pełną minutę, nie przerywając mu?
- Zachęcaj dziecko do rozmów ze szkolnym psychologiem lub pedagogiem, nauczycielem wychowawcą, szanowanym dorosłym lub starszym uczniem, którego darzysz zaufaniem. Dziecko może mieć problem z otwarciem się przed tobą, a rozmowy z innymi osobami mogą to ułatwić. Może jesteś zbyt blisko problemu. Nie pozbawiaj dziecka innych możliwości otrzymania pomocy.

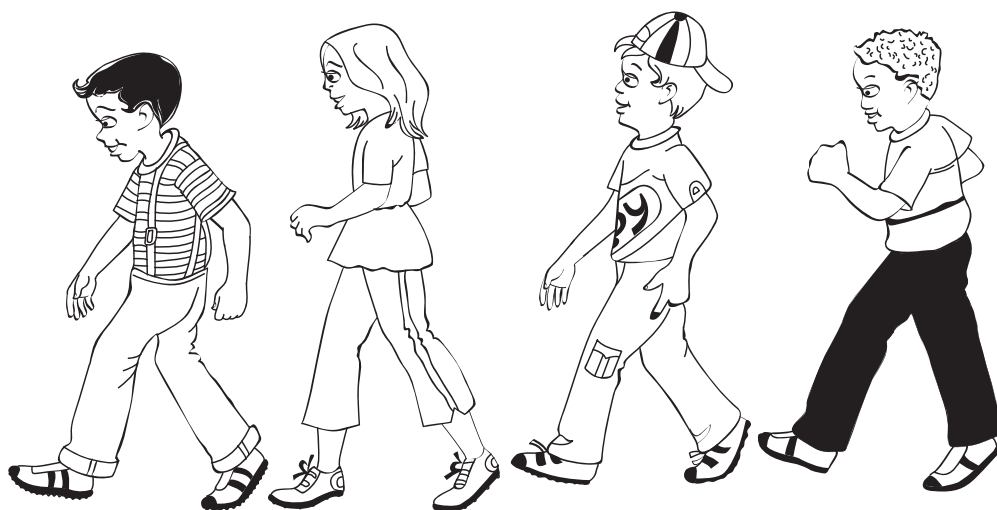
Z poważaniem

Nauczyciel

Pomysły pani Tryit

Uczniowie z klasy pani Tryit za nic nie potrafili iść w szeregu po korytarzu.

Och, z początku nawet szło im dobrze, ale wkrótce mieli z tym różnego rodzaju problemy. Nieważne, ile razy rozpoczęli maszerować, wyglądając tak...

... tylko kwestią minut było, żeby szereg wyglądał jak na tym rysunku:

Czasami ktoś szedł trochę za szybko i deptał po piętach osobie przed sobą.

Albo szedł zbyt wolno i wszyscy za nim tłoczyli się jak w korku ulicznym.

Jedna lub dwie osoby zawsze wypadały z szeregu i musiały wszcząć kłótnię, aby dostać się tam z powrotem.

A mały Sheldon Shufflesnout za nic nie mógł się powstrzymać przed zaglądaniem do każdej sali, którą mijali, i machaniem do osób znajdujących się w środku.

Nauczycielka, pani Tryit, zawsze miała kilka pomysłów i po kolei je sprawdzała.

Najpierw poszła do magazynu, wzięła czarną farbę i pędzel i namalowała ślady stóp przez cały korytarz, aby uczniowie mogli nimi podążać. Pomyślała, że dzięki temu nie będą chodzili po całym korytarzu, tylko dokładnie tą drogą, którą powinni.

Tak więc pięć minut przed wyjściem na korytarz uczniowie musieli zdjąć buty, aby nie zetrzeć farby na podłodze.

Jednak nadal były problemy. Uczniowie ciągle zamieniali się miejscami. Nikt nie pamiętał, w jakiej kolejności powinien iść.

Ale pani Tryit miała następny pomysł.

Każdemu dziecku taśmą przykleiła do pleców numerek, kiedy uczniowie szykowali się do opuszczenia sali.

– Nie wolno zmieniać miejsc – powiedziała. – Musicie zachować tę kolejność.

Dziesięć minut przed wyjściem na korytarz uczniowie zdjęli buty i wzięli kartki z numerkami.

Niestety problemy się nie skończyły. Niektóre dzieci szły za szybko i cały czas wpadały na innych.

Pani Tryit ogłosiła nowy pomysł.

W przerwie na lunch poszła na parking z używanymi samochodami i przyniosła stare opony. Każdy uczeń miał włożyć ją na siebie. Dzięki temu nawet gdyby ktoś szedł za szybko, uderzenie nie będzie zbyt mocne.

Piętnaście minut przed wyjściem na korytarz klasa zdjęła buty, każdy wziął swoją kartkę z numerkiem i włożył oponę.

Problemy nie znikły. Niektórzy szli za wolno i nie nadążali za resztą.

Pani Tryit przyszedł do głowy następny pomysł.

Miała znajomą, która pracowała w cyrku i tresowała słonie. Pożyczyła od niej łańcuchy na nogi, dzięki którym utrzymywano potężne zwierzęta w grupie. Gdyby łańcuchy założyć uczniom, też będą trzymać się razem.

Dwadzieścia minut przed wyjściem na korytarz uczniowie zdjęli buty, wzięli kartki z numerkami, włożyli opony i czekali, aż pani Tryit przyczepi im łańcuchy do nóg.

Niestety pojawił się jeszcze jeden problem. Gdy szli korytarzem, wszyscy zaglądali do sal, łazienki i każdej puszeki, pudełka czy biurka, które mijali.

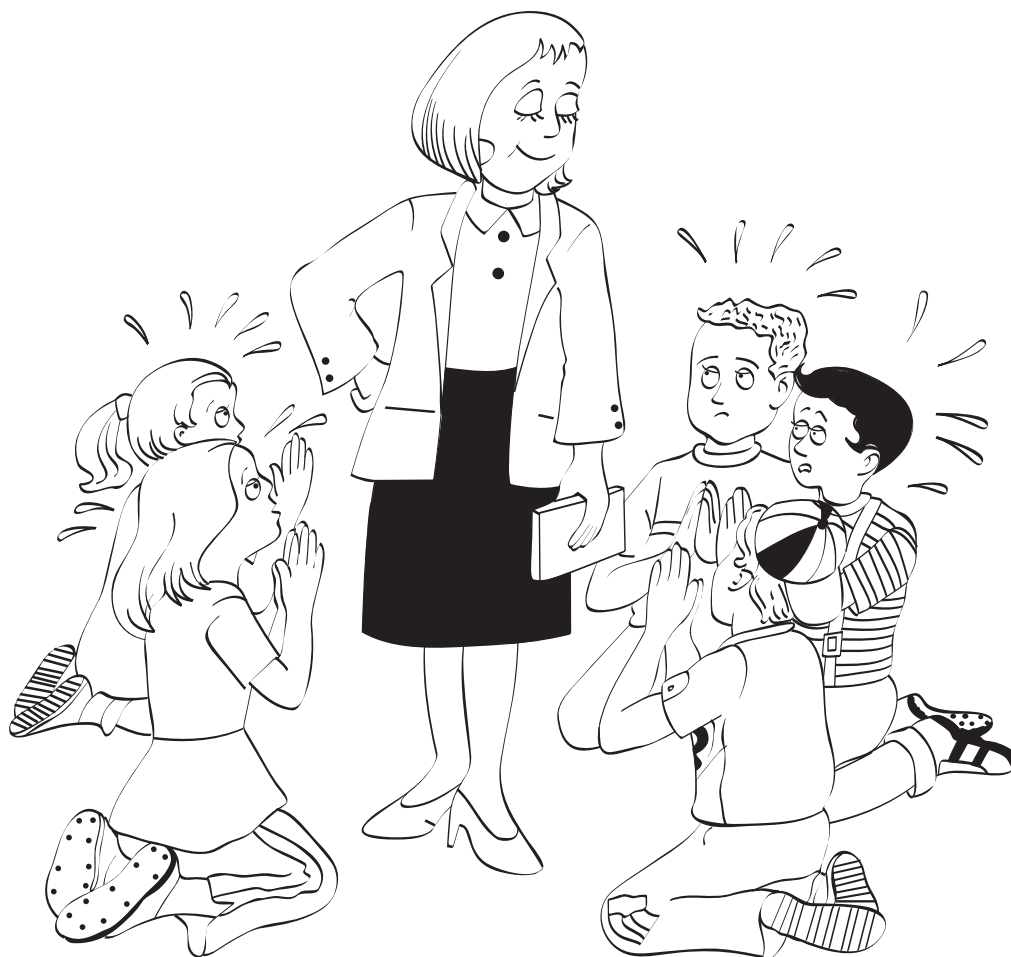
Od czego jednak pomysły pani Tryit.

Pani Tryit mieszkała obok farmera Freda, który miał konie. Zaprzęgał je do wozu, gdy jechał z towarami na powiatowy jarmark. Zakładał im wtedy duże czarne klapki na oczy, aby konie mogły patrzeć tylko przed siebie, a nie na lewo czy na prawo. Pani Tryit zapytała, czy może pożyczyć te klapki.

Dwadzieścia pięć minut przed wyjściem na korytarz wszyscy zdjęli buty, wzięli kartki z numerkami, włożyli opony i czekali, aż pani Tryit przyczepi im łańcuchy do nóg i założy klapki na oczy.

W końcu klasa była gotowa, aby przejść korytarzem w szeregu bez żadnych problemów. Naprawdę powiedziałam: bez żadnych problemów?

Przygotowania do wyjścia trwały tak długo, że zanim uczniowie dotarli na miejsce, musieli już wracać.

Zdarzało się, że jedli lunch, idąc korytarzem.

A w dniu ćwiczeń przeciwpożarowych zebranie swoich rzeczy zajęło dzieciom tak wiele czasu, że pani Tryit kazała im wyskoczyć przez okno i nikomu nic nie mówić.

W końcu uczniowie mieli dosyć. Spojrzeli na panią Tryit, padli na kolana i zaczęli błagać:

– Pani Tryit, to takie męczące! Od tej chwili będziemy chodzić jak należy! Tylko prosimy dać nam szansę!

Pani Tryit uśmiechnęła się.

– Myślę, że jesteśmy gotowi na próbę – powiedziała. – Otwórzcie szafę i wrzucmy tam wszystko.

Teraz klasa nie ma żadnych problemów z chodzeniem po korytarzu. Nikt nie opuszcza lunchu, a ćwiczenia przeciwpożarowe odbywają się jak należy. Ktoś nawet powiedział, że to klasa pani Tryit chodzi po korytarzu najciszej i najszybciej.

Gdy czasami uczniowie zapominają się i znów wpadają na siebie lub chodzą zbyt szybko czy zbyt wolno, wystarczy, że pani Tryit podejdzie do szafy i rozmiesza trochę czarnej farby, a wszystko wraca do normy.

KONIEC

Zrozumienie roli nauczyciela

1.1 Mój nauczyciel to jest ktoś!

Cel

Uczeń, po przeprowadzeniu swobodnych rozmów na różne tematy z ulubionym nauczycielem, wskaże od trzech do pięciu jego cech charakterystycznych.

Racjonalne uzasadnienie

Podczas szkolnej nauki uczniowie wiele doświadczają, pozostając pod opieką wielu różnych nauczycieli. Niektórych z nich darzą szczerą sympatią i zaufaniem, innych zaś nie, jednak mając prawo do oceny, uczniowie powinni pamiętać, że nauczyciele są takimi samymi ludźmi jak wszyscy inni. Mają dobre i złe dni, różne zainteresowania i upodobania, a poza szkołą prowadzą życie prywatne, mają swoje rodziny.

Przeprowadzając swobodny wywiad z ulubionym nauczycielem, uczeń pozna jego zainteresowania i myśli, dostrzeże w nim zwykłą osobę, a nie tylko nauczyciela.

Pytania do przemyślenia

1. Jacy byli niektórzy nauczyciele, których poznałeś? (*Zapytaj o ich imiona i nazwiska*).
2. Co najlepiej zapamiętałeś, jeśli chodzi o tych nauczycieli? (*Zajęcia, które prowadzili w klasie; śmieszne zdarzenia; jakim samochodem jeździli*).
3. Jak myślisz, dlaczego ktoś zostaje nauczycielem? (*Lubi dzieci, lubi pomagać innym, chce mieć długie wakacje*).
4. Pomyśl o nauczycielach, których naprawdę polubiłeś. Dlaczego wzbudzili twoją sympatię? (*Potrafiliby dobrze słuchać; proponowali ciekawe gry; umieli wszystko jasno wytłumaczyć*).
5. Czy chciałbyś w przyszłości zostać nauczycielem? Dlaczego tak lub nie? (*Odpowiedzi mogą być różne*).
6. Gdybyś był nauczycielem, jakiego przedmiotu byś uczył? (*Odpowiedzi mogą być różne*).

Ćwiczenie

Polecenia: Uczniowie mają przeprowadzić rozmowę z nauczycielem, który zgodził się na wywiad. Może to być nauczyciel z twojej szkoły lub inny nauczyciel, którego uczeń zna. Pomóż wybrać miejsce i czas na przeprowadzenie wywiadu, zachęć uczniów do wymyślenia dodatkowych pytań.

Odpowiedzi: Mogą być różne.

Kontynuacja: Poproś uczniów, by podzielili się z klasą wiedzą, która zdobyli podczas wywiadów. Czego interesującego dowiedzieli się o wybranym nauczycielu? Co nauczyciele najbardziej lubią, a czego nie lubią w swojej pracy?

1.1 Mój nauczyciel to jest ktoś!

Dowiedz się interesujących rzeczy o swoim nauczycielu!

Nauczyciel: _____ Przedmiot lub klasa: _____

1. Jak długo jest pan/pani nauczycielem? _____

2. Co pan/pani najbardziej lubi w nauczaniu? _____

3. Co panu/pani zdarzyło się najśmieszniejszego podczas nauczania? _____

4. Co panu/pani się nie podoba w nauczaniu? _____

5. Dlaczego pan/pani zdecydował(a) się zostać nauczycielem? _____

6. Co pan/pani lubi robić, gdy nie jest w szkole? _____

7. Gdyby pan/pani mógłby(mogłaby) coś kupić dla swojej klasy, to co by to było? _____

8. Czy ma pan/pani dzieci? Czy trzyma pan/pani w domu jakieś zwierzęta? _____

9. Na odwrocie tej kartki zapisz pytania, jakie jeszcze przychodzą ci do głowy.

1.2 Zasady w domu a zasady w szkole

Cel

Uczeń rozróżni zasady stosowane w szkole, w domu lub w obu tych miejscach.

Racjonalne uzasadnienie

Uczeń powinien zdać sobie sprawę, że często inne zasady obowiązują w domu, a inne w szkole. Ważne jest, aby wiedział, że niektóre zasady można stosować w obu miejscach, a inne mogą odnosić się tylko do konkretnej sytuacji. Powinien umieć rozróżnić priorytety, jeżeli zasady są różne. Na przykład jeśli rodzice dziecka powiedzieli mu, że bójki są dobrym rozwiązaniem na rozstrzygnięcie konfliktu, ale są zakazane w szkole, to dziecko musi zrozumieć, że kiedy tam przebywa, zasady szkolne są nadrzędne.

Pytania do przemyślenia

1. Jakich zasad musisz przestrzegać w domu? (*Wynoszenie śmieci; nierozmawianie z pełnymi ustami; pościelenie łóżka każdego ranka*).
2. Jakich zasad musisz przestrzegać w szkole? (*Posprzątanie swojej ławki; gdy za tobą stoi kolejka, nie zajmuj zbyt długo dystrybutora wody*).
3. Czy są jakieś zasady, które obowiązują w obu miejscach, w szkole i w domu? (*Sprzątanie po sobie; nieużywanie brzydkich wyrazów*).
4. Jak myślisz, dlaczego w każdym z tych miejsc obowiązują inne zasady? (*W szkole jest wiele osób, a w domu są tylko członkowie rodziny*).
5. Jak myślisz, dlaczego w szkole obowiązuje tyle zasad? (*Aby wszystko płynnie się toczyło i wszyscy mogli wykonywać zadania w ten sam sposób*).
6. Które ze szkolnych zasad są najtrudniejsze do respektowania? (*Nierozmawianie z sąsiadem w ławce podczas lekcji; utrzymywanie porządku na swojej ławce*).
7. Które z tych szkolnych zasad uważasz za najważniejsze? (*Nierozmawianie w czasie ćwiczeń lub prawdziwego alarmu przeciwpożarowego; niewszczywanie bójek z kolegami*).

Ćwiczenie

Polecenia: Poleć uczniom, by wypełnili arkusz ćwiczeń dotyczących zasad w domu i w szkole. Napiszcie D (dom), S (szkoła) lub obie litery razem, by zaznaczyć, gdzie wymieniona zasada może być najbardziej potrzebna.

Odpowiedzi: 1. D. 2. S. 3. S. 4. D, S. 5. D, S. 6. D. 7. S. 8. D. 9. S. 10. D, S.

Kontynuacja: Niech uczniowie stworzą listę dziesięciu zasad szkolnych i dziesięciu domowych. Porównaj ich odpowiedzi. Podyskutujcie o tym, dlaczego zasady są tak ważne w naszym życiu.

1.2 Zasady w domu a zasady w szkole

Wpisz D, jeżeli uważasz, że to zasada domowa; wpisz S, jeżeli sądzisz, że szkolna. Niektóre z zasad mogą dotyczyć zarówno D, jak i S, więc przemyśl to!

1. Pościel łóżko. _____
2. Podpisz się na górze kartki. _____
3. Podnieś rękę, gdy chcesz coś powiedzieć. _____
4. Nie przerywaj, gdy ktoś inny mówi. _____
5. Po wejściu zdejmij kurtkę i powieś ją. _____
6. Zapytaj, zanim zaprosisz kolegów do wspólnej zabawy. _____
7. Trzymaj stopy pod biurkiem. _____
8. Nie naprzykrzaj się młodszemu bratu. _____
9. Nie bierz ołówków z biurka nauczyciela. _____
10. Nie rzucaj w ludzi jedzeniem. _____

1.3 Każdy uczy się w inny sposób

Cel

Uczeń pozna kilka różnych sposobów uczenia się.

Racjonalne uzasadnienie

Chociaż uczniowie często przebywają razem w klasie, są niezależnymi osobami i każdy z nich uczy się w odmienny sposób. Niektórzy są wzrokowcami, inni uczą się w ruchu, dotykając, powtarzając, słuchając lub stosując własne unikalne metody. Rozpoznanie, który ze sposobów uczenia się jest dla danego ucznia najlepszy, może okazać się bardzo przydatne.

Pytania do przemyślenia

1. Czego się ostatnio nauczyłeś? (*Pisania kursywą; mnożenia przez 5*).
2. Jak nauczyłeś się to robić? (*Przećwiczyłem wiele razy; ktoś mnie nauczył; wykorzystałem sposoby ułatwiające zapamiętywanie, czyli mnemotechnikę*).
3. Czy uważasz, że każdy uczy się w ten sam sposób? (*Nie*).
4. Jak niewidoma osoba może się nauczyć obsługi komputera? (*Perfekcyjnie nauczyć się układu klawiatury i funkcji klawiszy; podczas nauki skorzystać z czyjejś pomocy*).
5. Jak ktoś na wózku inwalidzkim może się nauczyć gry w koszykówkę? (*Gdy dostanie wózek dla sportowców inwalidów*).
6. Przemyśl trzy sposoby zapamiętywania wymowy i pisowni nowo poznanych wyrazów. (*Przepisać je dziesięć razy; wymawiać sylaby na głos; przyglądać się wyrazowi przez dziesięć sekund*).
7. Czy wszyscy, by osiągnąć jak najlepsze efekty, uczą się w taki sam sposób? (*Nie, jest wiele sposobów*).
8. W jaki sposób najlepiej uczysz się wykonywać coś, czego dotąd nigdy jeszcze nie robiłeś? (*Uczę się od kogoś; uczę się na błędach*).

Ćwiczenie

Polecenia: Poproś uczniów, by pod rysunkami przedstawiającymi różne sposoby uczenia się, umieścili imiona właściwych dzieci.

Odpowiedzi: 1. Dana 2. John 3. Miguel 4. Carol

Kontynuacja: Porozmawiaj z uczniami o tym, że każde zadanie można wykonać w najlepszy możliwy sposób, trzeba się tylko postarać (*czytanie, zapamiętywanie faktów, rysowanie zwierząt, granie w grę komputerową*). Kolejno spytaj dzieci, co sądzą o tych sposobach uczenia się, które uważają za najlepsze.

1.3 Każdy uczy się w inny sposób

Przedstawione na arkuszu ćwiczeń dzieci uczą się robić ciasto, i każde z nich korzysta z ulubionego sposobu uczenia się. Korzystając z podpowiedzi, pod każdym rysunkiem napisz imię właściwego dziecka.

JOHN uczy się robić ciasto, czytając przepis.

CAROL uczy się, słuchając podpowiedzi koleżanki.

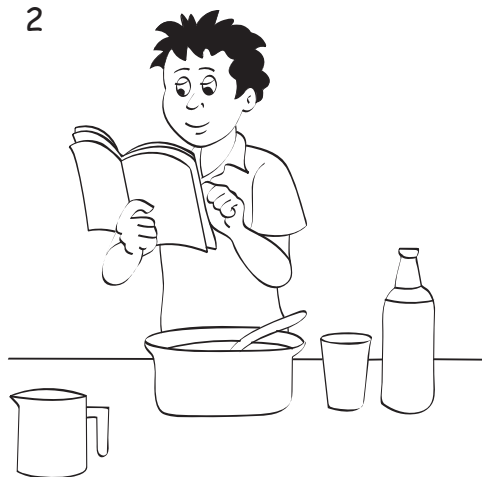
MIGUEL wcześniej nauczył się przepisu na pamięć.

DANA patrzy, co robi jej koleżanka, i naśladuje ją.

1

2

3

4

R E C E N Z J E

KSZTAŁTOWANIE UMIEJĘTNOŚCI SPOŁECZNYCH

U DZIECI Z TRUDNOŚCIAMI WYCHOWAWCZYMI

„To drugie, niecierpliwie wyczekiwane wydanie książki Darlene Mannix nie rozczarowuje! Każde z ćwiczeń ma jasny cel, racjonalne uzasadnienie, zawiera praktyczne pomysły oraz niezależny, gotowy do powielenia arkusz ćwiczeń, które uczniowie powinni wykonać. Arkusze mogą zabrać do domu, by pomóc rodzicom wzmacniać i stosować pożądane zachowania społeczne w warunkach domowych.” – **KAYE OTTEN**, dr. filozofii, specjalistka z zakresu psychologii behawioralnej oraz autyzmu, Lee's Summit, Missouri

„Oferuje nauczycielom młodszych klas szkolnych wszechstronny program społeczno-emocjonalny (...) Ta książka musi znaleźć się na półce każdego nauczyciela!” – **NICK ELKSNIN**, dr. filozofii, NCSP, Learning and Evaluation Resources oraz **LINDA K. ELKSNIN**, dr. filozofii, emerytowana profesor, The Citadee, autorzy książki Nauka umiejętności społecznych i emocjonalnych w szkole i w domu”

„Wspaniałe źródło dla wszystkich nauczycieli, szczególnie nowych, oraz dla ich mentorów. Wszechstronny wybór zagadnień odnosi się do rzeczywistych, złożonych relacji społecznych napotykanym w szkole i każdej innej zbiorowości.” – **CHRIS SCHNIEDERS**, dr. filozofii, dyrektor szkolenia nauczycieli, Frosting Center

Ta przygotowana ze szczególną starannością merytoryczną książka *Kształtowanie umiejętności społecznych dla dzieci z trudnościami wychowawczymi*, oferuje nauczycielom, terapeutom, a także szkolnym wychowawcom 164 gotowe do wykorzystania lekcje i wraz z przystosowanymi do kopiowania arkuszami ćwiczeń ma pomóc dzieciom w zapoznaniu się z pożądanymi zachowaniami społecznymi oraz w nabywaniu podstawowych umiejętności społecznych.

Każda z lekcji zawartych w książce koncentruje się na wybranej umiejętności społecznej, prezentując realistyczne sytuacje, z którymi uczniowie spotykają się w życiu codziennym. Daje to nauczycielowi doskonałe narzędzie do nauczania dzieci myślenia i zastanowienia się nad tym dlaczego konkretna umiejętność społeczna jest ważna. Ćwiczenia praktyczne, które towarzyszą każdej z lekcji, pomogą uczniom przemyśleć, przedyskutować i przećwiczyć wybraną umiejętność społeczną, tak w klasie jak i poza nią.

Kształtowanie umiejętności społecznych dla dzieci z trudnościami wychowawczymi koncentruje się na trzech obszarach istotnych w rozwoju społecznym uczniów w młodszych klasach szkolnych:

AKCEPTOWANIE ZASAD I AUTORYTETU W SZKOLE
Zrozumienie roli nauczyciela, zasady i obowiązki w klasie, rozwiązywanie problemów

RELACJE Z RÓWIEŚNIKAMI
Uczenie się i współpraca z innym, zawieranie oraz utrzymywanie znajomości

ROZWIJANIE POZYTYWNYCH ZACHOWAŃ SPOŁECZNYCH
Zrozumienie szkolnych sytuacji, porozumiewanie się domownikami, etykieta codzienna

ZAPRASZAMY NA NASZE STRONY

www.autyzm.edu.pl

Jeżeli masz pytania:
ctbwydawnictwo@wp.pl

Patronat:

DARLENE MANNIX autorka

pracowała jako zwykła nauczycielka oraz nauczycielka edukacji specjalnej. Jako pedagog miała do czynienia z wieloma dziećmi z różnymi upośledzeniami, w tym z dziećmi mającymi trudności w nauce, emocjonalnie upośledzonymi i z zaburzeniami językowymi. Darlene Mannix jest bestsellerową autorką wielu książek przeznaczonych dla nauczycieli edukacji specjalnej, w tym Life Skills Activities for Special Children, Writing Skills Activities for Special Children oraz Character Building Activities for Kids. Wszystkie zostały wydane przez wydawnictwo Jossey-Bass.

zawiera
strony łatwe
do kopiowania

69,90 zł

ISBN 978-83-64160-00-4